

שיעור ג: "לא תחנם" (חלק ב)

Session #3: "One Thing God Has Spoken, Two Things I Have Heard" (part 2)

(1) דברים ז, א-ד

כִּי יִבְיָאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אָתָה בְּאֶשְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ וְנִשְׁלַח גּוֹיִם־רַבִּים מִפְּנֶיךָ הַחֲתִי וְהַגְרָשִׁי וְהָאֹמִי וְהַכְנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי שְׁבַעַה גוֹיִם רַבִּים וְעַצוּמִים מִמֶּךָּ וְנִתְּנָם ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִכִּיתָם הַחֲרֹם תַּחְרִים אֹתָם לֹא־תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנֵּם: וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בְּתֶךְ לֹא־תִתֵּן לִבְנֹו וּבְתֹו לֹא־תִקַּח לְבָנֶךָ: כִּי־יִסִּיר אֶת־בְּנֶךָ מֵאִחֶי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אִי־ה' בְּכֶם וְהִשְׁמִידֶךָ מִהָרָ:

(2) דברים ז, טז

וְאָכַלְתָּ אֶת־פְּלִי־הָעַמִּים אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא־תִחוּס עִינֶךָ עֲלֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־מוֹקֵשׁ הוּא לָךְ:

(3) שמות כג, לא-לג

וְשִׁתִּי אֶת־גְּבֻלְךָ מִיַּם־סוּף וְעַד־יָם פְּלִשְׁתִּים וּמִמִּדְבָּר עַד־הַנֶּהָר כִּי אֵתָּן בְּיָדְכֶם אֶת יִשְׂבֵּי הָאָרֶץ וְגִרְשָׁתְמוֹ מִפְּנֶיךָ: לֹא־תִכְרֹת לָהֶם וְלֹא־אֱלֹהֵיהֶם בְּרִית: לֹא יֵשְׁבוּ בָאָרֶץ פֶּן־יִחַטְּאוּ אוֹתָךְ לִי כִּי תַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־יִהְיֶה לָךְ לְמוֹקֵשׁ:

(4) דברים כ:טז

דָּן מִעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחְלָה לֹא תַחֲיָה פְּלִי־נִשְׁמָה:

(5) רש"י דברים ז:ב'

לא תחנם – לא תתן להם חן, אסור לאדם לומר: כמה נאה גוי זה. דבר אחר: לא תתן להם חנייה בארץ.

(6) ר' בחיי דברים ז:ב

ולא תחנם – מלה זו דרשוהו רז"ל על פנים רבים, מלשון חן ומלשון חנייה ומלשון חנם, מלבד פשוטו שהוא לשון חנינה, כאלו אמר לא תחנם אותם, והוא שדרשו במסכת ע"ז לא תחנם לא תתן להם חן, אסור לו לאדם שיאמר כמה נאה גוי זה, שנאמר לא תחנם קרי ביה לא תחנם, החי"ת בחיר"ק. ועוד דרשו בו לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע, שאסור למכור להם קרקע בארץ ישראל, שזה יהיה סבה שיתישבו שם והתורה אמרה לא ישובו בארץ פן יחטאו אותך לי, קרי ביה לא תחנם, הת"ו בפת"ח והחי"ת בשו"א ופת"ח. ועוד דרשו בו לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם, קרי ביה לא תחנם החי"ת בפת"ח והנר"ן בדגש. ולמדנו מכאן כמה גדול כח התורה שהיא נדרשת לכמה טעמים עד שאפילו תיבה אחת היא מתפרשת לכמה ענינים לפי הנקוד, ובהתנועע הנקוד תתנועע התיבה, כי האותיות הן הגוף והנקוד הוא הנפש, וכן אמרו דמיון נקודתא באתותא דאורייתא דמשה כנשמתא דחיי בגופא דאינש, וידוע כי אין לגוף תנועה בלתי הנפש, ובהתנועע הנפש יתנועע הגוף לכל פנים ולכל צד, כן הנקודה באותיות התורה בהשתנות הנקוד ישתנה הענין, ולכך היה הענין מוכרח בספר תורה שיהיה בלתי מנוקד כדי שתתפרש התורה לכמה פנים מבלתי כוונת הפסוק, ומכאן יתבאר לך כח השם הגדול באותיותיו כי ישתנה ענינו לפי השתנות נקודו, וכבר כתבתי מזה בפסוק (במדבר י"א ט"ו) ואם ככה את עושה לי, וזה מבואר לכל משכיל

(7) ר' יוסף אבן כספי דברים ז:ב'

ולא תחונם – { כמו } לא תחוס עינך עליהם

(8) ר' דוד צבי הופמן דברים ז:ב

ולא תחנם – בשמות ל"ג:ל"ג כתוב: לא ישובו בארץ. בהתאם לזה מפרשת ברייתא אחת בעבודה זרה כ'. ולא תחנם כמו ולא תחנם (ת"י פתוחה), כלומר, שאסור למכור להם קרקעות (לא תתן להם חנייה בקרקע). פשוטו של מקרא נראה שהוא כמבואר להלן כ:ט"ז

(9) נצי"ב דברים ז:ב

ולא תחנם: גם כן על הנשואים ועל שאר עובדי עבודת כוכבים בארץ ישראל. נמצא מקרא זה מתחלק לשלוש מצוות: החרם – קאי רק על מי שנלחמים עמם, לא תכרות ברית – עם הנשואים משבע אומות, ולא תחנם – קאי על כל עובדי כוכבים שבארץ ישראל.

(10) עבודה זרה יט ע"ב – כ ע"א

מנהגי מילי?

אמר רבי יוסי בר חנינא דאמר קרא לא תחנם **לא תתן להם חן** לא תתן להם חן. **לא תתן להם חן**.

אם כן לימא קרא לא תחנם מאי לא תחנם שמע מינה תרתי.

ואפתי מיבעי ליה דהכי אמר רחמנא **לא תתן להם מתנת של חנם** אם כן לימא קרא לא תחנם מאי לא תחנם שמע מינה כוליה. **תנא נמי הכי**

לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע

דבר אחר לא תחנם לא תתן להם חן

דבר אחר לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם.

ומתנת חנם גופה תנאי היא דתנאי

לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי

אין לי אלא לגר בנתינה ולגוי במכירה

לגר במכירה מנין תלמוד לומר תתננה או מכור.

לגוי בנתינה מנין תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי

נמצא אתה אומר אחד גר ואחד גוי בין בנתינה בין במכירה דברי רבי מאיר

רבי יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולגוי במכירה.

שפיר קאמר רבי מאיר

ורבי יהודה אמר לך

אי סלקא דעתך כדקאמר רבי מאיר

לכתוב רחמנא תתננה ואכלה ומכור **או** למה לי שמע מינה לדברים ככתבן הוא דאיתא.

ורבי מאיר ההוא לאקדומי נתינה דגר למכירה דגוי

ורבי יהודה כיון דגר אתה מצווה להחיותו וגוי אי אתה מצווה להחיותו להקדים לא צריך קרא.

דבר אחר לא תחנם **לא תתן להם חן**. מסייע ליה לרב דאמר רב אסור לאדם שיאמר כמה נאה גויה זו.

מיתבי מעשה ברבן שמעון בן גמליאל שהיה על גבי מעלה בהר הבית

וראה גויה אחת נאה ביותר אמר מה רבו מעשיך ה'

ואף רבי עקיבא ראה אשת טורנוסרופוס הרשע

רק שחק ובכה

רק שהיתה באה מטיפה סרוחה

שחק דעתידה דמגירא ונסיב לה

בכה דהאי שופרא בלי עפרא.

ורב אדוניי הוא דקא מודה דאמר מר הרואה בריות טובות אומר ברוך שפכה ברא בעולמו.

(11) ר"י מלוגיל עבודה זרה כ"א

לא תתן להם (חנינה) [חניה] בקרקע. מדלא כתיב לא תחונם בשרק, ללמדנו בא דקרינן לא (תחונם) [תחנם], לשון חניית קרקע. לא תתן להם חן. (בפשוטה) [כפשוטה], דיש אם למקרא, דקרי' לא תחונם בשרק, היינו לשון (חנייה) [חנינה], והיינו חן, שלא יאמר להם כמה נאה גוי זה. לא תתן להם מתנת חנם. דיש אם למסורת, שאין בו וא"ו, ואפשר שנעשה ממנו תחינם, בחרק תחת, לשון חנם.

(12) ריטב"א עבודה זרה כ"א

גמרא גירסת רש"י ז"ל אם כן לימא קרא לא תחונם – פירוש בוי"ו דהשתא משמע לשון חן ולא לשון חניה ובאידך אמרינן לימא קרא לא תחינם פי' ב"וד דמשמע לשון חנם ולא לשון חניה הילכך כתב לא תחנם חסר וי"ו וי"וד דמשמע כולהו ובכי הא דכ"ע דרשינן מקרא ומסורת כיון דלא סתרי אהדדי ולא הוי אלא גלוי מילתא בעלמא ויש גירסאות אחרות וזאת הנכונה ואוקימנא להא מתני דאסר מתנות חנם מלא תחנם כרבי יהודה דדריש לה מנבלה וקשה תרי קראי למה לי ויש לומר דאי לא קרא דנבלה לא הוה דרשינן לא תחנם למתנת חנם אלא לאידך דרשינן הילכך איצטריך קרא דנבלה ואי מקרא דנבלה לחוד לא הוה ביה אזהרה להכי כתב לא תחנם ללאו.

(13) תוספות ר' אלחנן עבודה זרה כ"א

א"כ לימא קרא לא תחינם – בוי"ד אי אית לחן ולחנם ומדכתב לא תחנם ש"מ כולהו, וא"ת אימא דאתא לחן ולחנייה ולא לחנם, וי"ל א"כ לימא קרא לא תחנם חירק ורפא, להכי קרי לא תחנם ודגש דמשמע נמי חנם. וא"ת אימא דאתא לחנייה ולחנם ולא לחן, וי"ל א"כ נקרא לא תחינם רפא דמשמע חנם ומשמע גם חנייה מדלא קרי דגש, מ"ר. וא"ת דאמאי לא דריש ליה בתלתא גוונא ושביק פשטא דקרא דהוי לשון חנינה ורחמים כמו לא תחוס עינך עליהם, וי"ל דהוה בכלל לשון חן לכך לא הוצרך לפרשו:

(14) רמב"ם עבודה זרה וחוקות הגוים י

א. אין כורתין ברית לעובדי עבודה זרה כדי שנעשה עמהם שלום ונניח אותם לעבדה, שנאמר לא תכרות להם ברית, אלא יחזרו מעבודתה או יהרגו. **ואסור לרחם עליהם**, שנאמר ולא תחנם. לפיכך אם ראה גוי עובד עבודה זרה אובד או טובע בנהר, לא יעלנו, ראהו לקוח למות, לא יצילנו. אבל לאבדו בידו, או לדחפו לבור, וכיוצא בזה, אסור, מפני שאינו עושה עמנו מלחמה:

במה דברים אמורים, בגוי, אבל מוסרי ישראל, והמינים, והאפיקורוסין, מצוה לאבדן ביד ולהורידן עד באר שחת, מפני שהן מצרין לישראל ומסירין את העם מאחרי יי, כישוע הנצרי ותלמידיו, וצדוק וביתוס ותלמידיהם, שם רשעים ירקב:

ב. מיכן אתה למד שאסור לרפאת עובדי עבודה זרה אפילו בשכר. ואם היה מתירא מהן, או שהיה חושש משום איבה, מרפא בשכר, אבל בחנם אסור. וגר תושב, הואיל ואתה מצוה להחיותו, מרפאין אותו בחנם:

ג. אין מוכרין להן בתים ושדות בארץ ישראל. ובסוריא מוכרין להן בתים, אבל לא שדות. ומשכירין להם בתים בארץ ישראל, ובלבד שלא יעשה שכונה, ואין שכונה פחותה משלשה, ואין משכירין להם שדות. ובסוריא משכירין להם שדות. ומפני מה החמירו בשדה, מפני שיש בה שתים, מפקיעה מן המעשרות, ונותן להם חנייה בקרקע:

ומותר למכור להם בתים ושדות בחוצה לארץ, מפני שאינה ארצינו.

ד. אף במקום שהתירו להשכיר, לא לבית דירה התירו, מפני שהוא מכניס לתוכה עבודה זרה, ונאמר ולא תביא תועבה אל ביתך, אבל משכיר להן בתים לעשותן אוצר. ואין מוכרין להם פירות ותבואה וכיוצא בהן במחובר לקרקע, אבל מוכר הוא משיקוק, או מוכר לו על מנת לקוף וקוצץ. ומפני מה אין מוכרין להן, משום שנאמר ולא תחנם, **לא תתן להם חנייה בקרקע, שאם לא יהיה להן קרקע, ישיבתן עראי היא:**

וכן, אסור לספר בשבחן, ואפילו לומר, כמה נאה גוי זה בצורתו, קל וחומר שספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהן, שנאמר ולא תחנם, **לא יהיה להם חן בעיניך, מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים:**

ואסור ליתן להן מתנות חנם, אבל נותן הוא לגר תושב, שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי, במכירה, לא בנתינה:

ה. מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל, מפני דרכי שלום. ואין ממחין בידי עניי גוים בלקט שכחה ופיאה, מפני דרכי שלום. ושואלין בשלומן, ואפילו ביום אידם, מפני דרכי שלום. ואין כופלין להם שלום לעולם. ולא יכנס לביתו של נכרי ביום אידו ליתן לו שלום. מצאו בשוק, נותן לו שלום בשפה רפה וכובד ראש:

ו. אין כל הדברים האלו אמורים אלא בזמן שגלו ישראל לבין האומות, או בזמן שיד הגוים תקיפה. אבל בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם, אסור לנו להניח גוי עובד עבודה זרה בינינו, אפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום לסחורה, לא יעבור בארצינו עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח, שנאמר לא ישוב בארץ, אפילו לפי שעה. ואם קיבל עליו שבע מצות, הרי זה גר תושב. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג, אבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד:

(15) ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה נ

והמצוה החמישים היא שהזהירנו מחמול על עובדי עבודה זרה ומייפות דבר מכל מה שיייוחד להם והוא אמרו יתעלה לא תחנם ובאה הקבלה **לא תתן להם חן** עד שהאיש יפה הצורה מעובדי עבודה זרה אינו מותר לנו שנאמר זה יפה תואר או זה פניו יפות כמו שהתבאר בגמרא דילן (ע"ז כ א). ובגמרא עבודה זרה ירושלמי (פ"א ה"ט) אמרו לא תתן להם חן בלא תעשה:

(16) דברים יד, כא

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נֶבֱלָה לִגְרֹ אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָהּ אוֹ מִכֹּר לִנְכְרִי כִּי עִם קְדוֹשׁ אֱתָנָה לַה' אֱלֹהֶיךָ
לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלָב אִמּוֹ:

(17) תוספתא עבודה זרה ג:

לעולם מלין את העובד כוכבים לשם גר ועובד כוכבים לא ימול את ישראל מפני שחשודין על הנפשות דברי ר' מ וחכ"א עובד כוכבים מל את ישראל בזמן שאחרים עומדין על גביו בינו לבינו אסור מפני שחשודין על הנפשות. ישראל מל את הכותי וכותי לא ימול את ישראל מפני שהן מלין לשם הר גריזים דברי ר' יהודה אמר לו ר' יוסי היכן מצינו מילה בתורה שאינה לשם ברית אלא ימול לשם הר גריזים עד שתצא נפשו ומוכרין להם ונותנין להם מתנת חנם במה דברים אמורין בזמן שאינו מכירו או שהיה עובר ממקום למקום אבל אם היה שכנו או אוהבו הרי זה מותר שאינו אלא כמוכרו לו.
כתוב אומר לא תכרות להם ברית ולא תחנם אם ללמד על הברית הרי ברית אמור אלא למה נאמר לא תחנם מלמד שאין נותנין להם מתנת חנם.

(18) מדרש תנאים לדברים יד:כא

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נֶבֱלָה לִגְרֹ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָהּ אוֹ מִכֹּר לִנְכְרִי

אין לי אלא לגר בנתינה ולגוי במכירה

לגר במכירה מנין ת"ל תתננה או מכר

לגוי בנתינה מנין ת"ל תתננה ואכלה או מכר [לנכרי

נמצאת אומר אחד הגר ואחד הגוי בין במכירה ובין בנתינה

דברי ר' מאיר:

ר' יהודה אומר

הדברים ככתבן לגר בנתינה וגוי במכירה:

(19) משנה כתב יד קאופמן עבודה זרה א:טז

אין משפירין להם בתים לארץ יש', ואין צורך לומר שדות; ובסורייה, משפירין בתים, אבל לא שדות.
ובחוץ לארץ, מוכרין בתים ומשפירין שדות. דב' ר' מאיר.
ר' יוסה או': אף בארץ יש', משפירין להן בתים, ובסורייה, מוכרין בתים ומשפירין שדות,
ובחוץ לארץ מוכרין אלו ואלו.
אף במקום שאמרו להשכיר, לא לבית דירה אמרו, מפני שהוא מכניס לתוכה עבודה זרה,
שנ': לא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו, שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא.
בכל מקום, לא ישכיר לו את המרחק, מפני שהיא נקראת על שמו.

(20) פירוש המשנה לרמב"ם עבודה זרה א:ח

יסוד אסור דברים אלו אמרו יתעלה "לא תחנם", ובא בקבלה לא תתן להם חניה בקרקע, לפי שזה נכלל בכלל לא תחנם.

(21) ירושלמי עבודה זרה א:ט

"אין משפירין להן בתים כול" – רבי זעירה בשם רבי יוסי בן חנינה רבי אבא רבי חייה בשם רבי יוחנן
לא תחנם – לא תתן להם חן, לא תחנם – לא תתן להם מתנת חנם, לא תחנם – לא תתן להם חנייה בארץ.

והתנינן רבי יוסי אומר אף בארץ ישראל משפירין להן בתים?
בית אין מצוי להתברך מתוכו, שדה מצוי להתברך מתוכו.

הורי רבי יוסי בירבי בון שאסור להשפיר להן קבורה בארץ ישראל, על שם לא תתן להם חנייה בארץ.
לא תחנם – לא תתן להם מתנת חנם – והתני מעשה ברבן גמליאל שהיה מהלך בדרך וראה קלוסקין אחת מושלכת
בדרך. אמר לטבי עבדו: טול לך קלוסקין זה. ראה גוי אחד בא כנגדו, אמר לו: מבגיי, טול לך קלוסקין זה. רץ אחריו
רבי אילעאי, אמר לו: מה שמך? אמר לו: מבגיי. ומאין אתה? אמר לו: מן העירות שלבורגנין. ומכך הוא רבן
גמליאל מימך? אמר לו: לא. כיון רבן גמליאל ברוח הקודש. ולמדנו ממנו שלשה דברים: למדנו שאין מעבירין על
האוכלין, ושחמיצו שלנכרי מותר לאחר הפסח מיד, ושהולכין אחר רוב עובדי דרכים. רבי יעקב בר זבדי בשם רבי
אבהו הדא דתימר בראשונה, אבל עכשיו מעבירין על האוכלין מפגי הכשפים.

(22) ירושלמי עבודה זרה א:ט

"לא תחנם לא תתן להם חן" – והתני מעשה ברבן גמליאל שהיה מטייל בהר הבית וראה אשה אחת גויה ובירך עליה.
וכי דרכו שלרבן גמליאל להביט בנשים? אלא דרך עקמומית היתה כגון אהין פסוורוס, שהביט בה שלא בטובתו
ובירך עליה. ולא כן אמר רבי זעורה בשם רבי יוסי בן חנינה רבי בא רבי חייה בשם רבי יוחנן לא תחנם – לא תתן עליהם
חן? מה אמר – אבסקנטה,

לא אמר אלא ברוך שפך לו בריות נאות בעולמו,

שכן ראה אפילו חמור נאה או גמל נאה סוס נאה אומר ברוך שפך לו בריות נאות בעולמו.

(23) ירמיהו כג, כה-כט

שָׁמַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר-אָמְרוּ הַנְּבִיאִים הַנְּבִיאִים בְּשִׁמִּי שֶׁקֶר לֵאמֹר חֲלֹמְתִי חֲלֹמְתִי: עַד-מָתִי הִישׁ בְּלִבִּי הַנְּבִיאִים הַשֶּׁקֶר וְנִבִּיאִי תִרְמֹת לָבָס: הַחֲשָׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ אֶת-עַמִּי שְׁמִי בַּחֲלֹמֹתָם אֲשֶׁר יִסְפְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ כֹּאֲשֶׁר שָׁכַחוּ אֲבוֹתָם אֶת-שְׁמִי בִּבְעָל: הַנְּבִיאִי אֲשֶׁר-אָתּוֹ חֲלוֹם יִסְפֹּר חֲלוֹם וְאֲשֶׁר דִּבְרִי אָתּוֹ יִדְבֵּר דִּבְרֵי אֱמֶת מִה-לִּתְבֵּן אֶת-הַבֶּר נֶאֱסָדָה: **הֲלוֹא כֹה דִבְרִי כֹאשׁ נֶאֱסָדָה' וּכְפָטִישׁ יִפְעֹץ סֶלַע:**

(24) ירושלמי נדרים ג:ב

שָׂאִי וְשֶׁקֶר שְׁנִיָּהֶם נֶאֱמְרוּ בְּדִיבּוּר אֶחָד, מֵה שָׂאִי אֵיפֹשֶׁר לָפָה לֹמֵר וְלֹא לְאוֹזֵן לְשִׁמוּעַ. זְכוּר וְשִׁמוּר שְׁנִיָּהֶם בְּדִבּוּר אֶחָד נֶאֱמְרוּ, מֵה שָׂאִי אֵיפֹשֶׁר לָפָה לֹמֵר וְלֹא לְאוֹזֵן לְשִׁמוּעַ. מִחֲלָלָה מוֹת יוֹמָת וּשְׁנֵי כִבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים נֶאֱמְרוּ בְּדִיבּוּר אֶחָד, מֵה שָׂאִי אֵיפֹשֶׁר לָפָה לֹמֵר וְלֹא לְאוֹזֵן לְשִׁמוּעַ. עֲדוּת אִשֶּׁת אַחִיךָ לֹא תִגְלֶה: יִבְמָה יָבוֹא עָלֶיךָ שְׁנִיָּהֶן נֶאֱמְרוּ בְּדִיבּוּר אֶחָד. וְלֹא תִסּוּב נִחְלָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֵּה לְמַטֵּה אַחֵר: וְכָל בֵּית יִזְרְשֶׁת נִחְלָה שְׁנִיָּהֶן בְּדִיבּוּר אֶחָד. גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָךְ: לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִי שְׁנִיָּהֶן בְּדִבּוּר אֶחָד נֶאֱמְרוּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: אַחַת דִּבֵּר אֱלֹהִים שְׁתֵּים זֹ שְׁמַעְתִּי. וּכְתִיב: הֲלֹא כֹה דִבְרִי כֹאשׁ נֶאֱסָדָה' וּכְפָטִישׁ יִפְעֹץ סֶלַע.

(25) שבת פח ע"ב

א"ר יוחנן מאי דכתיב ה' יתן אומר המבשרות צבארב כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות תני דבי ר' ישמעאל וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נחלק לשבעים לשונות

(26) סוכה נב ע"ב

תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש
אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ
אם אבן הוא נימוח דכתיב הוי כל צמא לכו למים וכתוב אבנים שחקו מים
אם ברזל הוא מתפוצץ דכתיב הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע.

(27) תענית ד ע"א

ואמר רבא האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה'
ואמר רב אשי כל ת"ח שאינו קשה כברזל אינו ת"ח שנא' וכפטיש יפוצץ סלע.

(28) סנהדרין לד ע"א

מנהני מילי אמר אביי דאמר קרא אחת דבר אלהים שנים זו שמעתי כי עזי לאלהים מקרא אחד יוצא לכמה טעמים
ואין טעם אחד יוצא מכמה מקראות
דבי ר' ישמעאל תנא וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים.